

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 0614

DOM
2012-09-28
Stockholm

Mål nr
M 497-12

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2011-12-21 i mål nr M 1346-11, se bilaga A

KLAGANDE

1. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
871 86 Härnösand

2. Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

MOTPART

Svevia AB, 556768-9848
Box 1008
901 20 Umeå

Ombud: A L

SAKEN

Tillstånd till brytning och förädling av fast berg, morän och naturgrus berörande del av X och Y i Örnsköldsviks kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom och fastställer Länsstyrelsens i Västernorrlands län beslut den 27 maj 2010 i ärende nr 551-1819-09.

Dok.Id 1023288

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Västernorrlands län och **Naturvårdsverket** har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, fastställer miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län beslut att avslå Svevia AB:s ansökan om tillstånd till brytning och förädling av berg, morän och naturgrus.

Svevia AB har bestritt ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parter och remissinstanser har sammanfattningsvis anfört följande.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län

En förutsättning för att tillåta aktuell verksamhet är att lokaliseringen uppfyller kravet på lämplighet i 2 kap. 6 § miljöbalken. I lämplighetsprövningen ligger en avvägning mellan motstående markanvändningsintressen. I detta fall det enskilda intresset att bedriva täktverksamhet mot det allmänna intresset för turism och friluftsliv. Det planerade täktområdet är beläget inom riksintresseområde för såväl naturvärden som det rörliga friluftslivet. Riksintresseområdena sammanfaller med det i 4 kap. 2 § miljöbalken utpekade kustområdet med tillhörande skärgård, där det rörliga friluftslivets och turismens intressen särskilt ska beaktas. Föreslagen lokalisering för verksamheten är i nära anslutning till Skuleskogens nationalpark som är ett mycket populärt besöksmål för såväl det rörliga friluftslivet som den starkt växande turismen i Höga Kusten.

Nationalparkens västra entré är nationalparkens huvudentré, belägen 300 m över havet och tre kilometer från väg E4. Detta gör denna entré mycket tillgänglig och öppnar upp den annars fysiskt svårtillgängliga Skuleskogen för kategorier av besökare som annars aldrig skulle ha kunnat besöka nationalparken. Vid entrén finns angorings slinga med parkeringsplatser och toalettbyggnad samt ett stycke in i skogen ett s.k. entrédäck i trä med grillplats, sittbänkar, informationstavlor m.m. Från denna plats utgår träramper

och grusade stigar anpassade för bl.a. rullstolar. Entrén är belägen cirka 1600 m från den planerade tåkten och är den del av nationalparken som mest påtagligt berörs av sökt verksamhet.

Den till entrén närbelägna utsiktsplatsen på berget Nylandsruten är tillgänglighetsanpassad och erbjuder mycket exklusiva naturupplevelser även för personer med funktionsnedsättningar. Utsiktsplattformen är belägen cirka 1600 m i östlig riktning från den planerade tåkten. I detta väderstreck, 1400 m från tåktområdet, ligger även Långtjärnhällorna vilka tillsammans med utsiktsplattformen utgör de populäraste och mest uppskattade besöksplatserna vid nationalparkens västra entré. Utifrån topografi och av bolaget redovisad bullerutredning görs den bedömningen att besökarnas naturupplevelser vid ovan angivna besöksmål kommer att påverkas påtagligt negativt av såväl motorbuller som momentant buller från den planerade tåktverksamheten.

Antalet besökare till nationalparken har efter öppnandet av tre nya entréer ökat dramatiskt. Nationalparken är med hänsyn till det korta köravståndet från Umeå respektive Sundsvall tillgänglig för dagsbesök för cirka 300 000 människor. Åren 2010 och 2011 har antalet besökare beräknats till över 35 000 per år.

Den planerade tåktverksamheten kommer förutom buller och damning att generera en väsentlig mängd tung trafik på den västra entrévägen. Trafiken kommer till övervägande del att sammanfalla med högsäsongen för det rörliga friluftslivet och turismen, dvs. under månaderna maj till och med oktober. Som mest kan uppemot 100 tunga lastbilar per dag komma att trafikera den gemensamma vägsträckan. Sökt åtgärd påverkar därför, även i detta avseende, på ett mycket påtagligt sätt områdets centrala skyddsintresse.

I skötselplanen för nationalparken framgår inte någonstans att buller från E4 skulle påverka besökarnas upplevelser. I skötselplanen förekommer ordet trafikbuller endast på ett ställe och hänvisar då till att besökarnas egna fordon kan åstadkomma en viss bullerpåverkan i anslutning till angoringsvägar och parkeringar vid de tre entréerna till nationalparken. Att det redan idag kan sägas förekomma visst buller kopplat till E4 och

besökare till nationalparken kan inte på något sätt bidra till slutsatsen att ytterligare bullrande verksamhet kan tillåtas i området.

Den sökta åtgärden medför inte någon samhällsekonomisk vinst som inte skulle kunna tillgodoses genom befintliga täkter eller en alternativ lokalisering. Den bergkvalité som återfinns inom sökt område kan inte sägas vara av sådan särskild kvalité som skulle kunna medföra att det allmänna intresset för friluftsliv och turism får stå tillbaka för det enskilda ekonomiska intresset.

Sammanfattningsvis uppfyller sålunda inte föreslagen lokalisering kravet på lämplighet i 2 kap. 6 § miljöbalken. Detta med hänsyn till områdets skyddsvärde i förhållande till det enskilda exploateringsintresset. Det är inte verksamhetens påverkan på naturen vid själva täktplatsen som är avgörande utan verksamhetens påverkan på intilliggande mycket välfrekventerade område för friluftsliv och turism.

Naturvårdsverket

Den planerade täkten är placerad i ett område med höga natur- och friluftsvärden. Cirka 200 m norr om täktgränsen ligger Skuleskogens nationalpark varav delar även är utpekade som Natura 2000-område. Mot bakgrund av områdets höga natur- och friluftsvärden är lokaliseringen av den planerade täkten olämplig. Täktverksamheten utgör en sådan åtgärd som påtagligt kan skada områdets naturvärden. Bristerna i lokaliseringsutredningen är också av den grad att det inte är möjligt att bedöma om det finns likvärdiga eller bättre lokaliseringar. Täkten skulle även ligga inom ett område som är utpekade som Världsarv och är inte förenlig med detta utpekande.

Naturvårdsverket har underrättat sekretariatet för Världsarvskommittén om den planerade täkten och sekretariatet har förklarat att täktverksamheten inte är förenlig med världsarvskonventionen. Om täkten tillåts kan det få konsekvenser för Världsarvsfrågan.

Vidare har det inte framkommit att behovet av just denna täkt är avgörande för genomförandet av tänkta infrastrukturprojekt. Av utredningen framgår inte heller om det finns andra närbelägna områden som skulle vara bättre att exploatera för täktverksamhet. Bolaget har fått i uppdrag av Trafikverket att sköta drift och underhåll

inom Örnsköldsviks driftområde. Av länsstyrelsens databas över täkter som är tillståndsgivna eller under prövning framgår att det ligger ett stort antal täkter inom driftområdet som är bättre lokaliserade än täkten vid Skuleberget. Det är sålunda inte visat att behovet av material från denna täkt inte kan tillgodoses med material från en annan täkt.

Av utredningen i målet framgår att bolaget inte kan innehålla de rekommenderade riktlinjerna för buller från nyetablerad industri i områden för fritidsbebyggelse och rörligt friluftsliv där naturupplevelsen är en viktig faktor. Det förhållandet att området är påverkat av trafikbuller utgör inte skäl att tillåta ytterligare verksamhet som ökar bullernivåerna. Bullret från den planerade täkten medför därför att det inte är möjligt att bedriva verksamheten på den aktuella platsen på ett acceptabelt sätt med hänsyn till påverkan på det rörliga friluftslivet i nationalparken. Det framgår för övrigt av översiktsplanen för Örnsköldsviks kommun att ingen ytterligare täktverksamhet bör tillåtas i Höga kusten-området. En översiktsplan ska tillmätas stor betydelse vid lokaliseringsprövningen.

Slutligen görs gällande att det förhållandet att området sedan tidigare är påverkat täktverksamhet inte kan ligga till grund för att underlätta fortsatt exploatering. Den tidigare täktverksamheten på platsen är avslutad och området är efterbehandlat. Det är alltså inte fråga om en utvidgning av en befintlig verksamhet.

Svevia AB

Av ansökan framgår att alternativa lokaliseringar för den planerade verksamheten har utretts och redovisats. Även omständigheterna vad gäller bergkvaliteten i området och dess betydelse och förutsättningar för alternativa lokaliseringar har utretts och redovisats. Tillsammans med övriga redovisade förutsättningar, fördelar och nackdelar med alternativen är det möjligt att bedöma att vald plats är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Det är visat att de värden som ligger till grund för riksintresseområde för naturvärden och friluftslivet inte påtagligt kommer att skadas. Det är också visat att verksamheten

inte hotar bevarandet av någon livsmiljö i Natura 2000-områdena och inte heller kommer att medföra en påtaglig skada på detta intresse samt därigenom inte på naturvårds- och friluftsintrössena. Omfattningen av verksamheten under ett år med bedömd normal produktion uppgår till 25 000 ton och ett år med bedömd maximal produktion 100 000 ton. Omfattningen ska ses i perspektiv av att sökt tillstånd ska vara giltigt i tio år och omfattade ursprungligen 199 900 ton. Antal veckor och tillfällen per år då borrning, sprängning, krossning och transporter ska äga rum får mot bakgrund av det anses mycket begränsat. I praktiken kan det då också finnas enstaka år då det knappt äger rum någon verksamhet. När verksamhet förekommer kan ändå viss risk för störning föreligga. Nivåerna på exempelvis buller är emellertid så låga och varaktigheten så kort att det inte kan anses vara störningar av sådan betydelse att de inte kan anses acceptabla.

Den bullerutredning som har gjorts har reviderats och kompletterats för att förtydliga och redovisa verksamhetens påverkan. Bullerberäkningen visar att den ekvivalenta ljudnivån vid Nylandsrutens utsiktsplattform och Långtjärnhällorna är mycket låg. Vid Nylandsrutens utsiktsplats är den ekvivalenta A-vägda ljudnivån under 35 dB och vid Långtjärnhällorna under 40 dB. Detta vid värsta tänkbara scenario med samtidig drift av alla moment och bergborraggregat placerat högst upp på Storruten. I praktiken kommer någon samtidig drift inte att ske vilket innebär att nivån blir lägre.

Utöver borrhjullastare, lastbilar och grävmaskiner kommer att användas. Dessa ljudkällor avger inte ett konstant buller. Momentana ljud kan emellertid förekomma vid exempelvis schaktning och tippning i krossen. Motorbuller från hjullastare, lastbilar och grävmaskiner kommer inte att höras. Maximal momentan ljudnivå från exempelvis schaktning och tippning i krossen kommer aldrig att uppgå till mer än 15 dB över ekvivalentnivån. Utifrån de beräknade ekvivalentnivåerna på ovan nämnda platser finns det därför ingen anledning att anta att riktvärdet för momentant ljud på 55 dBA kommer att överskridas. Värdet är dock inte helt relevant eftersom det avser skydd för människor att få en ostörd nattperiod men ger en uppfattning om att verksamheten i sammanhanget ger låga värden. Enligt de allmänna råden för externt industribuller klaras riktvärdena för Nylandsrutens utsiktsplattform och Långtjärnhällorna dagtid, oavsett områdets användning. Det är således oskäligt att

ålägga bolaget strängare bullerkrav under yrkade arbetstider än de nivåer som redovisas i bullerutredningen.

Vad avser den gemensamma vägsträckan och trafiken på väg till nationalparkens västra entré har bolaget åtagit sig att vidta skyddsåtgärder i form av bl.a. begränsningar av verksamheten under året och anordnande av mötesplatser efter vägen för att så långt möjligt begränsa eventuella störningar. Åtgärder mot eventuell damning av vägen kan vid behov utföras när transporter sker. Den gemensamma vägsträckan och del av området ligger så långt från entréplatsen att hävdad skyddsintresse och fritidsupplevelsen inte kan ges någon tyngd. Bolagets täktintresse anses mot bakgrund av ovanstående väga tyngre.

Bolaget har fått i uppdrag av Trafikverket att sköta drift- och underhåll inom Örnsköldsviks driftområde. Uppdraget omfattar 1 350 kilometer väg, varav 500 kilometer grusväg. Kontraktstiden är på fyra år med möjlighet till ett eller två optionsår. Då täkten ligger inom detta område och alldeles nära väg E4 kommer ballast för främst halkbekämpning och som grusslitlager att levereras från sökt täkt då den anses bäst lämpad för ändamålet. Sålunda finns ett behov av sökt täkt.

Eventuella störningar som verksamheten ger upphov till kan slutligen begränsas i villkor vid meddelande av tillstånd.

Örnsköldsviks kommun

Ansökan bör avslås eftersom den valda platsen inte utgör lämplig lokalisering för en täkt. Det berörda området är värdefullt och de bullervillkor som ska tillämpas är de som gäller för friluftsområden.

Kramfors kommun

De bullervillkor som ska tillämpas är de som gäller för friluftsområden. Med hänsyn dels till det buller som kommer att förekomma, dels till att det är fråga om en olämplig lokalisering bör ansökan avslås.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar inledningsvis att täktområdet är beläget cirka åtta kilometer norr om Docksta i Ångermanland, inom ett område som utpekats som riksintresse för naturvård och friluftsliv, samt är en del av fastigheterna X och Y. Mark- och miljööverdomstolen noterar att täktområdet ligger cirka 600 m öster om E4:an. Täktområdet ligger i nära anslutning till Skuleskogens nationalpark.

Av utredningen i målet framgår att det sökta företaget efter mark- och miljödomstolens dom är begränsat till tid och ram på så sätt att ansökan avser ett uttag av berg, morän och grus om 190 000 ton under en tioårsperiod. Den exploateringsyta som bolaget avser att ta i anspråk är begränsad och belägen utanför Skuleskogens nationalpark samt Natura 2000-området. I likhet med mark- och miljödomstolen har Mark- och miljööverdomstolen, som även har hållit syn på täktområdet och intilliggande nationalpark, kunnat konstatera att platsen för täkten visar tecken på påverkan från tidigare täktverksamhet.

En allmän utgångspunkt vid markanvändning är att markområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. (3 kap. 1 § miljöbalken) Vid nyetablering av täkt ska hänsyn tas till att det dels innebär god hushållning att bryta täktmaterialet, dels om täktens lokalisering är lämplig med hänsyn till bl.a. att intrånget i miljön blir så litet som möjligt. Ibland är det material som ska brytas ut unikt och behovet av material kan därför inte på något realistiskt sätt tillgodoses på något annat sätt än genom den avsedda verksamheten. I fråga om bergtäkter har emellertid lagstiftaren särskilt konstaterat att det finns goda möjligheter att överväga alternativa lokaliseringar (se prop. 2008/09:144 s. 13). Om det material som ska utvinnas kan ersättas med andra täkter eller om det finns andra närbelägna områden som skulle vara bättre att exploatera för täktverksamhet kan lokaliseringen bedömas som olämplig med stöd av 2 kap. 6 § första stycket miljöbalken.

Den nu sökta lokaliseringen ligger inom riksintresseområde för friluftsliv och naturvård. Sådana områden ska skyddas mot åtgärder som påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. Vidare är området på sätt som framgår av mark- och miljödomstolens dom utpekade som Världsarv. Utpekandet har dock inte medfört något särskilt skydd enligt miljöbalken. Platsen ligger därutöver i anslutning till Skuleskogens nationalpark. En nationalpark är ett område som är föremål för ett mycket kvalificerat skydd och som har särskilt stor betydelse utifrån allmänna intressen. I riktlinjer för Örnsköldsviks kommuns översiktplan från 2007, liksom i föreslagna riktlinjer i den under utarbetande föreslagna översiktplanen, anges att ingen ytterligare täktverksamhet bör tillåtas inom riksintresseområdet Höga kusten. Även om översiktplanen inte är bindande fyller den en viktig funktion som underlag vid lokaliseringsprövningen. Enligt Mark- och miljööverdomstolens mening ska lämpligheten i lokaliseringen av den sökta verksamheten göras med utgångspunkt från dessa olika förutsättningar.

Den påverkan på de geologiska formationerna som den sökta täktverksamheten skulle medföra innebär enligt Mark- och miljööverdomstolen inte en påtaglig skada på naturvärdena. Inte heller riskerar täkten att påtagligt skada friluftslivet i området. Även om täkten således skulle kunna accepteras utifrån föreliggande skydd för riksintressen gäller att området ska användas för det ändamål som det är mest lämpat för.

För att tillåta nyetablering av en täkt i ett område som sammantaget hyser sådana värden som i detta fall måste det ställas höga krav på att behovet av material med önskad kvalitet inte på ett tillfredsställande sätt kan erhållas på annan plats och att det aktuella området därför är särskilt lämpat för ändamålet. Vid denna avvägning kan det, när det är fråga om sådana stora värden som här, vara möjligt att man måste acceptera något längre transportavstånd än som annars skulle vara godtagbart.

I den sökta täkten är det numera endast fråga om brytning av berg och morän. I ansökan har redogjorts för ett antal alternativ till nyöppnande av aktuell täkt. Förutom nollalternativ och leverans från andra tillståndsgivna täkter har två platser redovisats, ett med tunt eller inget lager av morän och ett där morän saknas. I båda fallen anges att närboende kommer att störas av den ökade trafikmängden. Sökanden har vidare

uppgivit att det i området inte finns realistiska alternativ i någon stor omfattning på grund av den dåliga berggrunden och att de möjliga platser som finns inom rimligt avstånd har undersökts av bolaget varvid det sökta alternativet har befunnits vara det bästa.

Någon närmare beskrivning av var önskad kvalitet på berggrund i kombination med morän finns och vilka transportavstånd som uppkommer till avsättningsområdet från sådana lokaliseringar har emellertid inte redovisats och har därför inte kunnat bedömas. Inte heller har något annat likvärdigt alternativ utvärderats. Utifrån det redovisade materialet är det mot bakgrund av de starka mostående allmänna intressena inte klarlagt att nyetablering av en täkt på den sökta platsen, trots de åtaganden bolaget gjort i fråga om att begränsa den miljöpåverkan som verksamheten medför, är den lämpligaste användning av markområdet. Det kan därför inte anses visat att lokaliseringen är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för miljön. Mark- och miljödomstolens dom ska därför upphävas och länsstyrelsens beslut fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Liselotte Rågmark, tekniska rådet Staffan Lagergren, hovrättsrådet Åsa Marklund Andersson och t.f. hovrättsassessorn Carl Wetter, referent. Domen är enhällig.

Föredragande har varit Linn Gloppestad.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2011-12-21
meddelad i Östersund

Mål nr M 1346-11

KLAGANDE

Svevia AB, 556768-9848
Box 213
871 25 Härnösand

Ombud: R L

MOTPART

Länsstyrelsen i Västernorrlands län
871 86 Härnösand

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Västernorrlands län beslut 2010-05-27 i ärende nr 551-1819-09, se bilaga 1

SAKEN

Angående tillstånd till brytning och förädling av fast berg, morän och naturgrus berörande del av X och Y

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen förklarar tåkten tillåtlig med undantag av den nordöstra delen, se [domsbilaga 2](#), och återförvisar således målet till miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län för meddelande av tillstånd och villkor.

Dok.Id 133704

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: mmd.ostersund@dom.se	063-15 06 88	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

YRKANDEN M.M.

Svevia AB (bolaget) har yrkat att mark- och miljödomstolen ska undanröja miljöprövningsdelegationens beslut och meddela tillstånd till täkt i enlighet med bolagets ansökan och därtill tillhörande täktplaner samt återförvisar målet till miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län för fastställande av villkor för verksamheten.

Bolaget har anfört i huvudsak följande. Etablering av tåkten får anses som ett mycket viktigt led i Svevias framtidssatsning. Motiven till tåkten får enligt bolagets mening anses ha styrkts ytterligare utifrån infrastrukturpropositionen ”Framtidens resor och transporter - infrastruktur för hållbar tillväxt” för 2010-2021.

Av den bullerutredning som framtagits, och som bl.a. legat till grund för länsstyrelsens avslag till ny täkt, framgår att de riktvärden som gäller vid nyetablering av miljöfarlig verksamhet klaras med marginal för de planerade driftstiderna. De mest bulleralstrande momenten såsom sprängning, skutknackning och borring i tåkten kommer som regel ske dagtid och styras till koncentrerade tillfällen några få gånger per år. Bullerutredningen har utgått från sämsta möjliga scenario. Allt eftersom verksamheten fortskrider kommer verksamheten skärmas ytterligare av den omgivande bergskanten (pallen) på minst 10-15 meter samt av materialupplag som placeras i syfte att verka som extra bullerskydd mot omgivningen och nationalparken. Det buller som kommer alstras från täktverksamheten torde därför utgöra ett mindre tillskott till ett område vars omgivning – enligt bolagets uppfattning – dessvärre inte kan anses så rofyllt, tyst och opåverkat som länsstyrelsen anser. Om behov av bullerbegränsande åtgärder vid verksamheten skulle uppstå, är det bolagets skyldighet att vidta sådana åtgärder.

Vid etablering av miljöfarlig verksamhet i Sverige tillämpas miljöbalkens bestämmelser samt de riktvärden som anges i Naturvårdsverkets allmänna råd om riktlinjer för externt industribuller (1978:5). Vad gäller områden för rörligt friluftsliv gäller dessa nivåer endast om området är detaljplanlagt för rörligt friluftsliv. Så är dock inte fallet vid vare sig nationalparken tillika Natura 2000-området som länsstyrelsen åberopar. Närheten till väg E4 och vägtrafikbuller därifrån påverkar redan upplevel-

sen i området och därigenom minskar värdet ur friluftslivssynpunkt. Bolaget kan konstatera att även detta faktum gör att förhållandena i omgivningen inte är sådana att det finns anledning att i förevarande fall frångå etablerad praxis med bullernivåer. Med anledning av Länsstyrelsens yttrande så framgår det av bullerutredningen att riktvärdena för natt (kl. 22-07) överskrids inom nationalparken tillika Natura 2000-område vid utsiktsplattform och delar av stigsystemet. Vid jämförelse med detta värde så inträffar det endast vid värsta fallet när bergborrsaggregatet är placerat i den västra delen av täktområdet nära toppen av berget. I detta läge blir bullerspridningen som störst pga. minskad skärmning av de omgivande bergen. Denna placering av borraraggregatet är begränsad i tid eftersom topografin gör att pallhöjden successivt ökar mot väst och därmed höjden på placeringen. I början avbrytningen är borraraggregatet placerat i östra delen av täkten och då skärmas bullret så effektivt att riktvärdena klaras med god marginal. Bolaget menar härvid att den sammanlagda tiden för överskridande ändå är begränsad jämfört med totala tiden som borring sker.

Bolaget har tagit fasta på detta faktum och därför självant begränsat arbetstiderna. Verksamheten i form av avbaning, lossställning, krossning, skutknackning, sortering, eventuell tvättning, upplagshantering samt transporter kommer att bedrivas vardagar samt helgdagar kl. 06-22. Transporter kan även komma att bedrivas helgdagar 07-18. För att ytterligare förebygga eventuella störningar för nationalparken har bolaget förklarat sig villiga att tillmötesgå Naturvårdsverkets synpunkter vad gäller icke bullrade verksamhet viss tid på året. Vidare torde antalet besökare under denna del av dygnet vara ytterst begränsat vilket ur eventuell störningssynpunkt kan vara av avgörande betydelse. Lagerhållning av ballastmateriel är förenat med mycket stora kostnader varför produktionen inte i detalj kan styras, utan den varierar av förklarliga skäl från år till år. Verksamheten bedrivs därför i produktionsperioder styrd av efterfrågan på material. Antalet produktionsperioder bedöms för ett normalår till 0-1 och vid maximal årlig produktion till 1-3. Borring, sprängning och krossning kommer att ske vid ca 8-10 tillfällen under tillståndstiden. Momentet borring sker under ca 5 dagar före en sprängning. För krossning ett normalår är tidsåtgången ca 3-4 veckor beroende på vilka fraktioner som ska tillverkas. För krossning av maximalt årligt uttag är tidsåtgången 12-16 veckor beroende på vilka

fraktioner som ska tillverkas. Efter sprängning krossas salvan. Sett utifrån ett produktionstekniskt och logistiskt perspektiv så undviks samtidig borrning och krossning i en så liten täkt som denna. Dels är volymerna alltför små, dels så skulle krossen behöva flyttas då borrning, laddning och krossning sammanfaller i tid efter varandra.

I skötselplanen för nationalparken anges att ”Trafikbuller kan förekomma främst under besöksintensiva perioder. E4 passerar endast fyra kilometer väster om nationalparkens centrala delar och både person- och godstrafik har blivit allt intensivare under de senaste 20 åren.” Den ekvivalenta ljudnivån från E4:an ligger över 50 dBA i några små områden av nationalparken. Även ett område utsätts för buller över 45 dBA. Bolaget anser att den redovisning av trafikbuller som gjorts är tillräcklig och att det inte relevant och motiverat att redovisa uppmätta bakgrundsnivåer utanför dessa redovisade 35 dBA områden. Buller från transporterna till och från täktområdet ger erfarenhetsmässigt mycket låga ekvivalenta ljudnivåer och därmed inte bedömts innebära någon störning och därför inte redovisats på annat sätt. Redovisning utgår från transport rakt ner på E4 som ett värsta scenario. Utfarten kommer dock att ske söder om denna utfart på E4 på så sätt som beskrivits i ansökan. Även här är vägsträckningen utsatt för trafikbuller från E4 över 35 dB(A) vilket också gäller för den i ansökan angivna sträckning söderut innan utfart nå E4. I tidigare redovisade utredningar och handlingar har övriga bullerkällor beaktats. Dessa ljudkällor i form av lastbilar, hjullastare och grävmaskiner avger inte ett kontinuerligt buller och den ekvivalenta ljudnivån blir låg på avstånd längre än 150 meter.

Lastning sker med hjullastare där körcykel görs så kort som möjligt genom att parkera lastbilen nära upplaget. Därigenom hålls även hastigheten väldigt låg. Lastning av 50 fordon per dygn innebär ingen kontinuerlig lastning. Varje lastning av ett ekipage tar ca 3-5 minuter beroende på skopstorlek. Lastning av 50 ekipage skulle då ta drygt 4 timmar. Lastmaskinen avger därför inget kontinuerligt buller och den ekvivalenta ljudnivån blir därför låg.

Täktverksamhet, i likhet med gruvverksamhet, måste av förklarliga skäl lokaliseras till områden där berggrunden har sådan tillräcklig kvalité att materialets egenskaper

blir de efterfrågade och tillräckliga för ändamålet, väg- och anläggningsballast. Det befintliga behovet kan dessutom förväntas öka i takt med branschens minskande användande av naturgrusmaterial. Vid den avvägning som ska göras mellan behovet av det material som kan utvinnas och de skador som täkten kan befaras förorsaka anser bolaget att behovet motiverar det ingrepp en ny bergtäktverksamhet skulle innebära.

Den nya täkten kommer att utgöra en mindre utvidgning av ett av täktverksamhet sedan tidigare påverkat område. Förändringen av landskapsbilden skulle därför bli mycket begränsad. Området där täkten ligger är helt kalavverkat och kan rimligen inte betraktas vara opåverkat såsom länsstyrelsen anser. Täkten torde ej heller komma att synas från vägen. Någon praktisk försämring för det rörliga friluftslivet kan bolaget ej förutse. Förutom störningar för boende längst allmänna vägnätet in till området bidrar de långa transportvägarna och dagens höga dieselpriiser till att planerade vägentreprenader riskerar fördyras.

I direkt anslutning till sökt plats har sedan tidigare under en längre tid samma typ av verksamhet omfattande grus/sand – av annan aktör – medgivits av Länsstyrelsen och har befunnits fullt acceptabelt vad gäller konsekvenser gentemot områdets värden ur naturvårds- och friluftslivssynpunkt. Den verksamheten bedrevs med mindre försiktighetsmått och mindre begränsningar än den av bolaget nu sökta täkten.

Den planerade täktens påverkan eller befarade skada på riksintressen inskränker sig i så fall till själva täktområdet och i viss mån till närområdet samt barriäreffekter under verksamhetstiden. Brytningsområdet är ca 3,9 ha och utgör således en mycket begränsad del av det totala området som omfattas av riksintressena för naturvården och rörligt friluftsliv. Enligt bolagets bedömning är den till närmast obetydlig utifrån risken för skada på riksintressena. Naturmiljön på täktområdet kommer att under den begränsade tid bolaget sökt tillstånd för att gå förlorad och kommer av förklarliga skäl inte att kunna återställas i ursprungligt skick efter avslutad brytning. Men på samma sätt som för avslutad täkt i närheten kommer den efter efterbehandlingsåtgärderna genomförts att kunna anses som ett naturligt inslag i naturmiljön och väl ansluta till denna. De förhållanden att området är utpekade enligt 4 kap. 2

§ miljöbalken som ett område där intresset av turism och friluftsliv särskilt ska beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av ingrepp i miljön utgör således inte något hinder för den planerade täktverksamheten.

Transportvägen från tükten ner till E 4:an nyttjas numera även delvis som infartsväg för entré väst till Skuleskogens nationalpark. I motiv till avslag anges att bolagets försiktighetsmått att begränsa verksamheten till perioden mars-september inte är tillräckligt för att motverka störning för besökare. Härvidlag vill bolaget påpeka att av fastställd skötselplan från 2009 framgår att vägen endast vinterväghålls under perioden februari-april genom nationalparksförvaltningens försorg.

Risken för negativ påverkan på grundvattnet för och i området bedöms som liten då täktverksamheten bedrivs ovan grundvattenytan och lågområdet mellan tükten och Natura 2000-gränsen bedöms utgöra utströmningsområde. Någon insyn i täktområdet kommer inte att vara möjlig från vägen in i Skuleskogens nationalpark. Detta eftersom det inte kommer att brytas ända fram till gränsen. Det innebär att det lämnas skog och jordvallar längs den nordvästra sidan av täktområdet.

Bolaget har initialt i ett tidigt skede undersökt förutsättningarna med en etablering av sökt alternativ bergtäkt som kan försörja området med ballast. Tükten ska ligga nära avsättningsområdet och inte direkt konkurrera med andra tükter. Kriterier som ligger till grund då är utan inbördes rangordning jämfört med andra tükter. Kriterier som natur- och kulturvärden, närhet till tätort och boende, berggrundskvalitet enligt SGU:s bergkvalitetsdata, topografi och landskapsbild samt närhet till allmän väg. De alternativ som undersökts ligger både norr och söder om sökt läge. Redan i detta skede föll en rad lokaliseringar och de som är möjliga och realistiska alternativ redovisas översiktligt i miljökonsekvensbeskrivningen. Alternativ 3 och 4 har förkastats bland annat för att det är nödvändigt att kunna producera grusslitlager och bärlager av grusvägskvalitet. Inblandning av t.ex. morän är nödvändig för att kunna producera och leverera en godkänd produkt. De volymer morän som åtgår för detta ändamål täcks av befintlig moränförekomst i sökt alternativ. Alternativ för produktion och leverans av dessa produkter är att transportera in morän eller mesa vilket innebär transporter som både är miljömässigt och ekonomiskt betydligt sämre. Vid

en vägning mellan sökt alternativ och annat alternativ får, utöver vad som framförts ovan och i övrigt, det förstnämnda alternativet anses vara det bästa med hänsyn till god geografisk spridning av regionens produktionsområden, bullerstörningar för närboende och till miljöpåverkan i form av transporter. Sammantaget delar bolaget inte Naturvårdsverket åsikt om att fler alternativa lokalisering bör redovisas.

I sökt täkt utgör grus ca 5 % vilket på sökt mängd innebär ca 9 995 ton och får därför anses utgöra en mycket begränsad mängd. I övrigt är andelen berg ca 70 % och morän ca 25 %. Bolaget är väl införstådd och jobbar för att i allt större grad nyttja bergkross istället för naturgrus. Det kan nämnas att övergången till bergkross inom vägbyggnadssektorn gäller framför allt överbyggnadsmaterial, dvs. förstärkningslager och bärlager, och inte som i detta fall för halkbekämpning. För att få fram 5 000 ton sandningssand av bergkross måste hela 33 000 ton produceras. Detta innebär att endast 15 % av den totalt producerade mängden går att använda till sandningssand vilket innebär otroligt stora produktionskostnader i förhållande till den andel material som efterfrågas. Resterande del, 85 %, blir kvar i tükten om avsättning inte finns på annat håll. Ett större lager av stenmaterial i en täkt är mycket ofördelaktigt ur ett ekonomiskt perspektiv och inget som eftersträvas. Energi- och miljöbelastningen blir också onödigt stor när en så stor mängd måste produceras i förhållande till användningen. I en större bergtäkt i en relativt tätbefolkad region är detta inget problem, då en sådan täkt i princip har kontinuerlig produktion året om. I norra Sverige är andelen täkter som inte har kontinuerlig produktion större – vilket innebär att användning av bergkross istället för naturgrus för sandningssand blir mycket kostsam.

En sandningssand framtagen ur naturgrus kostar bolaget ca 10 - 15 kr per ton att ta fram. Motsvarande fraktion framtagen ur bergkross kostar 35 - 40 kr per ton. Ska mängden sandningssand tas från en bergtäkt blir produktionen väsentligen dyrare, mer än dubbelt så dyrt, och större energi- och miljöbelastning och kostsamma lager i denna bergtäkt ska då ställas i relation till uttag av den ringa mängd naturgrus som nu är aktuell. Mot bakgrund av ovanstående anser bolaget att det är tekniskt svårt och ekonomiskt orimligt att ersätta sandningssanden med bergkross och att begrän-

sa alternativt avslå ansökan på grund av förekomst och beskriven produktion av sandningssand inte är möjlig.

Marknaden och därmed efterfrågan på ballast förändras över tid i en allt snabbare takt beroende på faktorer som bolaget inte råder över. Det innebär i ansöknings-skedet att redovisningen av behoven låter sig göras med bättre säkerhet för den närmsta tiden och bedömningarna på längre sikt är betydligt mer osäkra, både vad avser tidpunkter och volymer för efterfrågan. Behovsprövningsregeln i 9 kap 6 a § i miljöbalken har tagits bort och med beaktande av att förarbetena anger att en ansökan kan avslås om behovet kan tillgodoses från en annan täkt tycks Naturvårdsverket tillmäta detta en oskäligt stor tyngd i ärendet. Bolaget hävdar istället att en rimlighetsavvägning enligt miljöbalken ska göras i varje enskilt fall. Sker ingen bedömning kan en befintlig täkt utan konkurrens förse ett mycket stort område med ballast vilket får till följd att alla andra aktörer blir helt utestängda från marknaden. Bolaget framhåller att beslutet i ärendet inte ska motverka den regionala konkurrensen. Som stöd i ärendet åberopar bolaget resonemanget i MÖD M337-03 där miljödomstolen ansåg att det fanns ett behov och en nytta med konkurrens vad avser ballastmaterial både för projekt men även i övrigt trots att det fanns ett antal täkter i området.

Täkten ligger på ca 22 km respektive ca 20 km vägavstånd till närmast kända täkt där bergmaterial kan produceras. Lokalisering utifrån närhet till andra täkter kan därför inte ifrågasättas. Av Naturvårdsverkets redovisning framgår inte vilken kvalitet som kan levereras från de namngivna täkterna. I nuläget är det känt att det i tillägg till vad Trafikverket meddelat till Naturvårdsverket om behov att Örnköldsvaks driftområde ska upphandlas igen under 2012. Då den sökta täkten ligger strategiskt placerad i detta område styrker det bolagets behov. Svevia AB har för avsikt att lämna anbud på detta och är därför i behov att kunna försörja södra delen av driftsområdet med ballast. Det kostar mellan 12-20 kr per ton och mil att transportera material in till området. Svevia tillämpar grundläggande företagsekonomiska principer och skulle självklart ta material ur annan täkt om material fanns att tillgå på närmare håll som var ekonomiskt realistiskt. Till det ska behovet från nationalparken och bygg- och anläggningsprojekt som direkt eller

indirekt förväntas uppstå till följd av parken förses med ballast samt områdets behov i övrigt av ballast. Som Naturvårdsverket anger så ligger en täkt närmare den del som nu anges ska rustas upp. Vid tiden för ansökan fanns inte denna täkt. I de fall förbifart skulle bli aktuell som tidigare planerats så ligger bolagets sökta täkt närmare än de båda närmaste berg- och /eller berg- och moräntäkter räknat från förbifartens anslutning mot E4:an både i syd och norr.

En täkt nära väg E4 med korta transporter till avsättningsområdet, men med tillräckliga skyddsavstånd till närboende och omgivningarna, och där bra materialkvalité råder är svårt att finna i Örnsköldsviks omnejd. Även om motstående intressen är höga i form av rörligt friluftsliv och naturvård – kan med föreslagna försiktighetsmått – dessa intressen inte rimligen ges sådan tyngd att verksamheten inte kan tillåtas. Omgivningarna är inte så känsliga att det kan vara motiverat att helt avslå täktansökan. Enligt prop. 1981/82:220, sid 17 ska behovsprövning utgå från samhällets behov.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande. Den täkt som bolaget åberopar och som är belägen i direkt anslutning till sökt plats fick sitt första täkttillstånd i mitten på 1970-talet och senaste tillståndet enligt naturvårdslagen upphörde att gälla 1996. Efterbehandlingsåtgärderna godkändes av länsstyrelsen 2003 varför området numera får anses som ett naturligt inslag i naturmiljön. Lagstiftningen för både täktverksamhet och skydd av naturen har sedan dess i många avseenden skärpts och synen på nyttjandet av naturgrus ändrats. Vad som tillkommit för områdesskyddet sedan det första täkttillståndet är bland annat Skuleskogens Nationalpark år 1984, geologiskt världsarv Höga kusten år 2000, Natura 2000 år 2005, utvidgning av nationalparken med 100 ha i riktning mot den tänkta platsen år 2009. Detta innebär att länsstyrelsen numera har ett mycket restriktivt förhållningssätt till täktverksamhet i området. Länsstyrelsen delar bolagets synpunkter om att den planerade täkten inte påtagligt negativt kan påverka nationalparkens syfte och bevarandeintresse avseende direkt påverkan på geologiska värden, ingående naturtyper och arter. Däremot så motverkar en exploatering det rörliga friluftslivets intressen i området.

Örnsköldsviks och Kramfors kommuner samt Naturvårdsverket har beretts tillfälle att yttra sig.

Örnsköldsviks kommun har anfört i huvudsak följande. Argumenten mot en täkt-etablering, vilka beskrivits i Örnsköldsviks plan- och miljönämnds yttrande liksom i länsstyrelsens beslut, talar mycket konkret om olämpligheten och hindren med en täktverksamhet på platsen ifråga. Ett brytområde om 3,9 ha och verksamhetsområde om ytterligare 1,3 ha eller totalt 5,2 ha är en ansevärd areal. Lägg därtill att ett av karaktärsbergen i området, Lillruten, får ett fullt ingrepp med en bortskjutna pall från 264 till 234 m ö h. Omgivningarna är idag tämligen opåverkade och befinner sig i harmoni med nationalparken strax intill. De estetiska värdena ska inte underskattas i detta sammanhang. Den ansökta mängden 199 000 ton förefaller inte vara på sådan nivå att inte en försörjning från annat håll skäligen skulle kunna ersätta den. Risker med täktetableringar på olämpligt valda platser där ett ingrepp tillåts kan mycket väl leda till ansökan om utvidgande av täkten. När området redan är påverkat, är det svårt förhindra att täktverksamheten tillåts att utvidgas och förlängas. Generellt kan sägas, att argument inledningsvis vid ansökan om uttaget är litet och kortvarigt därför ändå kan leda till mer permanent verksamhet. Det är inte ovanligt att man därmed lyckas "bita sig fast" på platser som aldrig skulle ha tillåts om det vore uppenbart att så skulle bli fallet. Samhällsbyggnadsförvaltningen vidhåller att täktstillstånd inte bör beviljas.

Miljö- och byggnämnden i Kramfors kommun har framfört i huvudsak följande. Nämnden yrkar på att täktstillstånd inte beviljas. De argument som Svevia har framfört är inte tillräckliga skäl för att nämndens uppfattning ska ändras. En etablering av detta slag i omedelbar närhet av Skuleskogens nationalpark, naturreservat, Natura 2000-område samt inom världsarvet Höga Kusten är olämplig.

Naturvårdsverket har anfört i huvudsak följande. Naturvårdsverket vidhåller att underlaget saknar fullständiga beskrivningar av samtliga bullrande moment och transporter. I fråga om alternativa lokaliseringar anser Naturvårdsverket inte att det framgår av underlaget varför kombinationen berg, morän och naturgrus skulle vara en förutsättning för vald lokalisering. Naturvårdsverket anser att alternativ 4, med

bra kvalitet på berget, bör redovisas utförligare som ett jämförbart alternativ. Naturvårdsverket vidhåller även att sökanden bör redovisa i vart fall en alternativ lokalisering inom området med likartad berggrund, i höjd med och söder om sökt alternativ.

En bedömning av vilka bullernivåer som är acceptabla ska alltid göras i varje enskilt fall, baserat på de individuella omständigheterna. Sökanden menar att Naturvårdsverkets riktvärden för externt industribuller (SNV RR 1978:5) avseende området för rörligt friluftsliv där naturupplevelsen är en viktig faktor inte ska tillämpas då området inte är detaljplanlagt för rörligt friluftsliv. Syftet med skrivningen i de allmänna råden är att de lägre värdena ska tillämpas på alla tänkbara områden där allmänheten kan färdas fritt. Det bör krävas någon form av officiellt utpekande av området eller att området på annat sätt är skyddsvärt enligt miljöbalken. Naturligtvis är det därvid tillräckligt att ett område beslutats som nationalpark. Det aktuella rättsfallet saknar helt relevans för detta ärende och den restriktivitet som avses där gäller tillåtandet av högre bullervärden. Det berörda området rör en Nationalparksentré där ljudkvalitén är en viktig upplevelsefaktor. Det berörda området ingår även i världsarvet Höga Kusten. Även om världsarvsstatusen i sig inte innebär något skydd enligt miljöbalken ger utpekandet en tydlig signal om bland annat de höga upplevelsevärden som området representerar.

Samtidigt avser bolaget bedriva alla typer av moment mellan kl. 06-22, d.v.s. när såväl riktlinjer för natt och kväll anger 35 dBA som det riktvärde som inte bör överskridas. Vid tider på dygnet med låg bakgrundsnivå riskerar enligt Naturvårdsverkets bedömning de mest bullrande driftsituationerna störa naturupplevelsen för besökare på stigar som leder in i parken. För att kunna göra en konsekvensbedömning av den faktiska bullerupplevelsen för besökare i nationalparkens berörda delar behöver bakgrundsnivån för buller och tåktens drifttider beaktas. I underlaget kan Naturvårdsverket vidare inte finna att samtliga bullrande moment och transporter ingått i bedömningen.

En risk finns därför att bullerbelastningen vid entréns stigar blir något högre än vad som redovisats. Naturvårdsverket ser detta som särskilt olyckligt eftersom många

kortvariga besökare antas vistas i detta område. Det rör bland annat de besökare med funktionsnedsättningar som nyttjar anlagda stigar och utsiktsplats i berört entréområde. Naturvårdsverket har i tidigare yttranden påtalat vikten av att alternativa lokaliseringar bör utredas väl inför en ansökan om täkt vid Skuleskogens nationalpark. Naturvårdsverket anser att ansökan med efterföljande inlagor i målet framstår som inkonsekvent med avseende på alternativredovisningen och dess jämförelsekriterier. Ansökan avser en täkt av berg, morän och naturgrus. I ansökan anges dock kombinationen berg, morän och grus vara en direkt förutsättning för vald lokalisering. Vidare förkastas de enda konkreta redovisade alternativen 3 och 4 till del för att de inte uppfyller detta kriterium. Naturvårdsverket ifrågasätter behovet av grus för användningsområdet halkbekämpning. Naturvårdsverket finner heller ingen förklaring till varför förekomst av morän skulle vara en förutsättning för produktion av ballast i området. En alternativ lokalisering bör i så fall kunna utgöras av en bergtäkt. Vi anser därför att alternativ 4, med bra kvalitet på berget, bör redovisas utförligare som ett jämförbart alternativ. Naturvårdsverket vidhåller även att sökanden bör redovisa i vart fall en alternativ lokalisering inom området med likartad berggrund, i höjd med och söder om sökt alternativ.

Kravet på en redovisning av alternativ enligt 6 kap. 7 § MB måste ses i samband med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap MB. En sökande ska visa att de förpliktelser som följer av kapitlet efterlevs (1 §) vilket bl.a. gäller 6 §. Redovisningen ska kunna läggas till grund för en bedömning av ansökan enligt 2 kap. MB. En miljökonsekvensbeskrivning ska på så sätt bidra till att en viss verksamhet, om den får komma till stånd, leder till så lite negativ miljöpåverkan som möjligt. Särskilt stränga krav på sökandens lokaliseringsutredning måste ställas när lokaliseringen är starkt ifrågasatt (jfr MÖD M 294-08). Naturvårdsverket anser det nu aktuella fallet är ett sådant där höga krav bör ställas på redovisning av alternativa lokaliseringar. Området är utpekad som världsarv samt riksintresse för rörligt friluftsliv och naturvård och ligger i direkt närhet till en nationalpark och ett Natura 2000-område. Lokaliseringen är också ifrågasatt av Plan- och miljönämnden i Örnsköldsviks kommun och Miljö- och byggnämnden i Kramfors kommun. Naturvårdsverket anser heller inte att förekomsten av naturgrus ska vara avgörande vid urval av möjliga alternativ. Vid sökandens jämförelse av de alternativa lokaliseringar som behandlas

i ansökan tas en avsaknad av naturgrus upp som nackdel för alternativ 3 (nyöppnande av täkt). I sökandens senaste inlägga anges samtidigt att "...grusförekomsten är en realitet snarare än att en lokalisering med grus sökts". Mot bakgrund av detta förefaller sökandens hantering av de kriterier som legat till grund för urvalet av möjliga lokaliseringar inkonsekvent. Av ansökan framgår vidare inte hur de kriterier som sökanden listat vägts mot varandra, vilket sannolikt delvis är en följd av att lokaliseringsfrågan endast hanteras i ansökan och inte i miljökonsekvensbeskrivningen. Att höga krav ska ställas på alternativredovisningar framgår bl.a. av praxis från Högsta domstolen (jfr HD T 3126-07). Av nämnda avgörande framgår vidare att en så central del som alternativredovisning måste finnas på plats redan från början, den kan inte lämnas i ett senare skede.

Enligt 2 kap. 6 § MB ska det för en verksamhet som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Vid tillämpning av denna bestämmelse ska bl.a. 3 och 4 kap. MB beaktas. Finns det olika alternativ att uppnå ändamålet med en verksamhet eller åtgärd ska man välja den lokalisering som medför minsta intrång och olägenhet från miljösynpunkt. Skuleskogens nationalpark spelade en central roll när Höga Kusten år 2000 upptogs på Unesco:s lista över Världsnaturarv. Området utgör en sällsynt bevarad helhet av oexploaterade naturmiljöer som utgör en stor attraktion för turistnäringen. Frånvaron av buller och andra ljudstörningar är en viktig grundläggande kvalitet för nationalparkerna. Detta gäller inte minst Skuleskogen som tillhör ett av landets tystaste områden nedanför fjällkedjan. Områden med låga bakgrundsljud minskar oavbrutet i Europa. Tysta vildmarksområden har idag därför blivit en sällsynthet och har fått ett allt större värde för turism. Som vildmarksområde ger nationalparken en möjlighet för besökaren att uppleva stillhet och vildmarksliv. Det är därför viktigt att bevara nationalparkens värde genom att bl a begränsa ljudnivån i parken från externa ljudkällor. Även om bakgrundsbuller från E4 förekommer i större delen av de områden som enligt bullerutredningen skulle beröras av bullernivåer över 35 dBA från verksamheten skiljer sig karaktären på trafikbuller och buller från täktverksamhet. Det kan därför inte uteslutas att buller från täktverksamheten kommer att innebära ett tillkommande störande ljud även i de områden kring entréstigarna som idag be-

rörs av trafikbuller från E4. Tåktverksamheten skulle också påverka delar av parken som idag upplevs som förhållandevis tysta, bland annat på och kring Mossabergets topp.

Sökanden har angivit att planerade vägbyggen i området utgör den huvudsakliga avsättningen för materialet. Då denna verksamhet är som mest intensiv under sommarhalvåret är det sannolikt att perioden med intensiv uttransport av material sammanfaller besökstoppen i Skuleskogens nationalpark (maj-september). Detta kan komma att innebära hård belastning och trängsel på den väg som på Naturvårdsverkets bekostnad byggts till den nya nationalparksentrén. Naturvårdsverket anser inte att bolaget har visat att den sökta platsen är den där ändamålet kan uppnås med minsta intrång och olägenhet med hänsyn till människors hälsa och miljön enligt 2 kap. 6 § MB.

Vid synen framkom att behovet av tåkten har förändrats sedan ansökan inkom 2009. Bolaget har tidigare anfört att tåkten var viktig för uppbyggnaden av vissa delsträckor av E4:an. Behovet av vägballast till dessa delsträckor har angetts som en viktig utgångspunkt vid valet av lokalisering. Dessa vägsträckor har redan färdigställts. Med anledning av detta finns ytterligare en anledning att ifrågasätta tåkstens lokalisering. Bolaget framförde vid synen att behovet av tåkten nu istället är byggnation av en planerad omledningsväg runt Skuleberget. Naturvårdsverket har kontaktat Trafikverket och fått information om att Trafikverket nyligen beslutat att arbete med omledningsvägen inte kommer att genomföras. Däremot kommer viss upprustning av vägnätet att ske. Detta innebär att behovet av material är mindre än vad som skulle ha varit fallet om man byggt den planerade omledningsvägen.

Avståndet från den sökta tåkten till den södra delen av den vägsträcka där viss upprustning ska ske är uppskattningsvis en mil och avståndet till den norra delen är något kortare. En genomgång av befintliga täkter visar att det redan finns både berg- och moräntäkt inom ett kortare avstånd från den väg som ska rustas upp. Det finns även naturgrustäkter i området även om avståndet till vägen då ökar något.

Vid förändringarna av täktreglerna i augusti 2009 togs behovsprövningsregeln i 9 kap. 6 a § första stycket miljöbalken bort. I förarbetena framhölls dock att frågan om resurshushållning ska beaktas vid prövningen av en ansökan om tillstånd att bedriva en täktverksamhet. Det framhålls att en ansökan kan avslås med motiveringen att behovet kan tillgodoses med material från en annan täkt. I en ansökan om tillstånd till täkt ska verksamhetsutövaren visa att det är förenligt med god hushållning att utvinna materialet (prop. 2008/09:144 s. 12 f).

Naturvårdsverket anser mot denna bakgrund att det finns starka skäl att ifrågasätta behovet av denna täkt och därmed tillåtligheten av densamma. Naturvårdsverket vidhåller även att bristerna i lokaliseringens utredning är av den grad att det inte är möjligt att bedöma om det finns andra likvärdiga eller bättre lokaliseringar.

De viktigaste utgångspunkterna för arbetet med urval och inrättande av nationalparker är miljöbalkens bestämmelser, internationella kriterier och en systematisk grundprincip för fördelning av nationalparker i ett nät över landet. Ett av de kriterier som ska beaktas vid urval och motivering av nya nationalparker är att de i lämplig omfattning ska kunna utnyttjas för friluftsliv, naturstudier, forskning och turism. Friluftslivet är en central del av nationalparkernas syfte och parkerna ska erbjuda möjligheter till rekreation och upplevelser. När Nationalparken Skuleskogen utvidgades 2009 var ett viktigt syfte med utvidgningen att tillgängligheten till parken skulle underlättas genom nya entréer och utgångspunkter för vandringar i parken. (Nationalparksplan för Sverige - Långsiktig plan, Naturvårdsverket 2008 s. 11 ff. och prop. 2008/09:98 s. 13). I förarbetena betonas även särskilt att nationalparker kan bidra till landsbygdsutvecklingen i glesbygd och gynna det lokala näringslivet (prop. 2009/10:238 s. 40).

År 2000 upptogs Höga kusten på Unesco:s lista över Världsnaturarv på grund av sina geologiska värden. Nationalparken Skuleskogens rättsliga skydd och satsningen på att göra området tillgängligt för besökare var av stor vikt vid utnämmandet. Utnämningen till världsarv, utan att hela området omfattades av något

annat skydd, byggde på att Unesco litade på att en effektiv tillämpning av den svenska lagstiftningen är tillräcklig för att bibehålla områdets integritet vid sidan av befintlig nationalpark och andra särskilt skyddade områden.

Av de täkter som finns inom världsarvet fanns alla utom en innan världsarvet bildades. Den täkt som fått tillstånd efter att området utsågs som världsarv ligger i utkanten av området till skillnad mot den aktuella täkten som ligger i de centrala delarna i nära anslutning till nationalparken.

Bolaget har angett att det under sommarhalvåret kan komma att ske en intensiv uttransport av material. Av bullerberäkningen framgår att antalet fordonsrörelser per dygn kan uppgå till cirka 50. Naturvårdsverket bedömer att det finns risk för att den ekvivalenta ljudnivån under den tid verksamhet som lastning pågår kommer att överskrida riktvärdena i betydligt större delar av parken än vad som angetts i bullerberäkningen och att störningen kommer att påverka områdets värden för friluftslivet.

Av bolagets bullerberäkning framgår att ljudet från trafiken på E4:an i delar av nationalparken uppgår till nivåer mellan 35 och 50 dBA. Eventuell bullrande verksamhet som tillkommer skulle öka den sammanlagda ljudimmissionen i nationalparken. Naturvårdsverket vill framhålla att befintlig störning inte utgör skäl att tillåta ytterligare verksamhet som ökar bullernivåerna.

På synen tydliggjordes även att utkikspunkten från Långtjärnshällarna, enligt bolagets beräkningar, kommer att nås av buller från verksamheten av en magnitud mellan 35 och 40 dBA. Utkikspunkten är en av de platser som tillgängliggjorts genom Naturvårdsverkets arbete med entréprojektet. Naturvårdsverket bedömer att det finns risk för att upplevelsen skulle påverkas negativt om den planerade täktverksamheten kom till stånd. Många av de 12 000 besökare som årligen kommer till den västra entrén i Skuleskogens Nationalpark uppehåller sig bara en kort tid i nationalparken och den karaktär av buller och momentana ljud som täkten skulle alstra skulle kunna påverka besöket negativt. Naturvårdsverket vill betona vikten av att begränsa bullret i nationalparken så långt som möjligt.

På grund av vad som anförts ovan anser Naturvårdsverket att det finns risk för betydande bullerpåverkan i de delar av nationalparken som gjorts mer tillgängliga för allmänheten genom arbetet med nationalparkens västra entré. Enligt vår bedömning är detta ytterligare ett skäl att ifrågasätta tåktens lokalisering

DOMSKÄL

Skuleberget blev naturreservat 1969 och utvidgades 1974 till nuvarande storlek om 226 hektar. Syftet med reservatsbildningen är att skydda en mäktig landskapsbild i det ångermanländska landskapet och bevara ett område av stort vetenskapligt, särskilt växtgeografiskt, värde. Främsta motivet för utpekande av området är förekomsten av gammal naturskog och de geologiska formationerna med tillhörande säregna växtlighet som kännetecknar Höga kusten området.

Världsarvskommitténs motivering för att Höga kusten blev utnämnd till världsarv år 2000 lyder: *”Området är en av de platser i världen som har isostatisk landhöjning till följd av inlandsisens försvinnande. Den isostatiska återbalanseringen framträder väl och områdets tydlighet består i omfattningen på den totala isostatiska landhöjningen som med de 294 metrarna överträffar andra platser. Området är ett ”typexempel” för forskning kring isostasi och utgör den plats där fenomenet först upptäcktes och studerades.”*

Syftet för Skuleskogens nationalpark beslutades av regeringen den 10 maj 1984 och formuleras enligt nedan. *”Syftet med Skuleskogens nationalpark är att ett starkt kuperat, kustanknutet skogs-, hållmarks- och sprickdalslandskap skall bevaras i orört skick, där växtlighet och djurliv får utvecklas fritt.”*

Natura 2000-området Skuleskogen är ett stort skogs- och bergsområde i kustbandet. Det främsta bevarandesyftet är att bevara skogsmiljöerna i området inom de prioriterade naturtyperna västlig taiga, skogsbevuxen myr och naturliga skogar i landhöjningskust. Ett övergripande syfte är att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som legat till grund för utpekandet av området i Natura 2000-nätverket.

Området är även riksintresse för naturvård och friluftsliv.

Bolaget har under handläggningen redovisat ett antal alternativa lokaliseringar och sina överväganden vid valet mellan dessa. Enligt mark- och miljödomstolen uppfyller miljökonsekvensbeskrivningen även i övrigt kraven i 6 kap. 7 § miljöbalken och kan därför godkännas.

Naturvårdsverket har ifrågasatt behovet av täkten med hänsyn till bolagets behovsredovisning. Infrastrukturprojekt ändras med kort varsel ofta beroende på politiska prioriteringar. Även privata investeringar har ofta korta beslutstider varför det är av vikt att kunna ha tillgång till en täkt för att kunna leverera material. På grund av de korta ledtiderna kan behovet av material av naturliga skäl ändras under den tid som krävs för prövningen av tillåtligheten av täkten. Av både kostnads- och miljömässiga skäl, liksom av konkurrensskäl är det viktigt att det finns täkter i nära anslutning till de olika projekten från ett flertal entreprenörer. Enligt mark- och miljödomstolen har bolaget visat att det finns ett behov av täkten i området.

I målet har lokaliseringen av täkten ifrågasatts av länsstyrelsen och remissinstanserna. Täkten är tänkt att placeras utanför Skuleskogens naturreservat och nationalpark samt Natura 2000-området. Vid synen av täktområdet och nationalparken kunde mark- och miljödomstolen konstatera att platsen för täkten sedan tidigare redan var påverkat av täktverksamhet. Det hade även skett skogsavverkning ända fram till nationalparksgränsen.

Täkten kommer inte att synas från infartsvägen till nationalparken. Täkten kommer emellertid att beröra nationalparken med en viss bullerpåverkan. Mark- och miljödomstolen kunde även under synen konstatera att området påverkades av trafikbuller från E4:an. Problemet med trafikbuller från E4 framgår även av skötselplanen av nationalparken. Även om bullret från täktverksamhet och trafik är av olika karaktär går det inte att bortse från att området inte är helt bullerfritt.

Av Naturvårdsverkets Råd och riktlinjer för externt industribuller (1978:5) framgår att vid områden för fritidsbebyggelse och rörligt friluftsliv där naturupplevelsen är

en viktig faktor bör ett 5 dB(A)-enheter lägre värde än normalt tillämpas. Det framgår också att det avser områden som planlagts för fritidsbebyggelse och rörligt friluftsliv.

Även om det vare sig av nationalparksbestämmelserna eller naturreservatsföreskrifterna inte direkt framgår att området är avsatt för att främja det rörliga friluftslivet, framstår det ändå som uppenbart att upplevelsen av en orörd natur får ett betydligt högre värde om området dessutom präglas av viss stillhet.

Bolaget har emellertid åtagit sig att inte bedriva någon bullrande verksamhet förutom lastning, transport och underhåll av tåkten under tiden mars till och med september. Av bolagets utredning framgår vidare att rekommenderade riktlinjer för buller för nyetablerad industri utom område som avsatts för friluftsändamål kommer att kunna hållas inom driftstiden. Det innebär att de mest bullrande aktiviteterna kommer att ske under vintersäsongen när antalet turister kommer att vara begränsade. Bullret under sommaren kommer mestadels från transporter och lastning, varav transporterna från tåkterna kan likställas med det buller som uppstår från E4:an. Bolaget har även uppgivit att de två mest störande aktiviteterna borring och krossning, pga. logistiska skäl inte kommer att ske samtidigt.

Med hänsyn till det ovan anförda om täktområdets karaktär och med de begränsningar som bolaget åtagit sig kommer tåkten enligt mark- och miljödomstolens bedömning inte att påtagligt skada riksintressena för naturvården eller friluftslivet. Bolaget har även visat att bullret från tåkten inte har en sådan påverkan på nationalparken, naturreservat eller Natura 2000-området att den inte kan tillåtas. Inte heller det förhållandet att Höga kusten utpekats till världsarv utgör något hinder för tillåtligheten. Med hänsyn till de försiktighetsåtgärder som bolaget avser vidta anser mark- och miljödomstolen att tåkten är tillåtlig med undantag av den nordöstra delen av täktområdet. Genom att inte tillåta täktverksamhet i den nordöstra delen, även om det här bara är grus och sand som avses brytas, kommer avståndet mellan nationalparken och den bullrande verksamheten att ökas. Om dessutom viss skog kan få finnas kvar under en övergångstid kommer i vart fall ett visst skydd mot buller in till nationalparken och infartsvägen att bibehållas. Mark- och miljödomstolen

återförvisar således målet till miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län för meddelande av tillstånd och villkor.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 3 (DV427)

Överklagande senast den 11 januari 2012. Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar

Lars-Göran Bennmarker

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Lars-Göran Bennmarker, ordförande, tekniska rådet Ove Eriksson samt de särskilda ledamöterna Bengt Hultman och Uno Norberg. Föredragande har varit beredningsjuristen Paulina Rautio.